

החלטה לפי סעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988

בדבר מתן פטור בתנאים מאישור הסדר כובל בין:

בנק הפועלים בע"מ, בנק לאומי לישראל בע"מ, בנק דיסקונט לישראל בע"מ, הבנק הבינלאומי

הראשון לישראל בע"מ, בנק מזרחי טפחות בע"מ ושירותי בנק אוטומטיים בע"מ

א. פתח דבר

לפניי בקשת פטור לפי סעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988 (להלן: "חוק ההגבלים העסקיים") להסדר שצדדים לו בנק הפועלים בע"מ, בנק לאומי לישראל בע"מ, בנק דיסקונט לישראל בע"מ, הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ, בנק מזרחי טפחות בע"מ (להלן בהתאמה: "בנק הפועלים", "בנק לאומי", "בנק דיסקונט", "הבנק הבינלאומי" ו-"בנק מזרחי", וביחד: "הבנקים") וחברת שירותי בנק אוטומטיים בע"מ (להלן: "שב"א"), שעניינו בעלות משותפת של הבנקים בשב"א. החלטת הפטור הראשונה בעניין שב"א ניתנה ביום 18.6.2002 ומאז ניתנו מספר החלטות פטור נוספות, שהאחרונה שבהן ניתנה ביום 26.8.2013¹ (להלן: "הפטור הראשון" ו-"הפטור האחרון", בהתאמה) והוארכה לאחר מכן במספר תקופות.

לאחר שבחנתי את ההסדר ואת הכבילות המצויות בו, כמו גם את השפעתו האפשרית על התחרות בשווקים הרלוונטיים, ולאחר שנועצתי בוועדה לפטורים ומיזוגים, שוכנעתי כי בכפוף לתנאים המופיעים בסיפא של החלטתי זו, אין בכבילות שבהסדר כדי לפגוע פגיעה של ממש בתחרות בשווקים הרלוונטיים; כמו כן, שוכנעתי כי עיקרו של ההסדר אינו בהפחתת התחרות או במניעתה, וכי אין בו כבילות שאינן נחוצות למימוש עיקרו. מטעמים אלו, ראוי ההסדר לפטור בתנאים לפי סעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים, על יסוד הנימוקים שיפורטו להלן.

ב. הבעלות בשב"א

שב"א היא חברה פרטית המפעילה מערכות המאפשרות, בין היתר, איסוף עסקאות בכרטיסי חיוב ממסופים בבתי עסק, העברת אישורים לעסקאות בכרטיסי חיוב, ממשק סליקה בין סולקים למנפיקים של כרטיסי חיוב וכן העברת אישורים לפעולות משיכת מזומן.

בעלי המניות בשב"א הם בנק לאומי המחזיק 42.2% ממניות שב"א, בנק הפועלים המחזיק 34.5% ממניות שב"א, בנק דיסקונט המחזיק 20% ממניות שב"א והבנק הבינלאומי המחזיק 3.3%

¹ החלטה לפי סעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988 בדבר מתן פטור בתנאים מאישור הסדר כובל להסדר חברת שירותי בנק אוטומטיים בע"מ בין: בנק הפועלים בע"מ, בנק לאומי לישראל בע"מ, בנק מזרחי טפחות בע"מ, בנק דיסקונט לישראל בע"מ, הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ, שירותי בנק אוטומטיים בע"מ. הגבלים עסקיים 500459 (26.8.2013).

ממניות שב"א.² בעלי המניות בשב"א עוסקים בפעילות בתחום כרטיסי חיוב על ידי החזקה בשלוש חברות כרטיסי האשראי היחידות הפועלות בישראל – ישראלכרט בע"מ, אשר בבעלות בנק הפועלים (להלן: "ישראלכרט"), לאומי קארד בע"מ, אשר בבעלות בנק לאומי (להלן: "לאומי קארד") וכרטיסי אשראי לישראל בע"מ, המוחזקת על ידי בנק דיסקונט והבנק הבינלאומי (להלן: "כאלי").

במהלך בדיקת בקשת הפטור, ישבה על המדוכה הועדה להגברת התחרות בשירותים הבנקאיים והפיננסיים הנפוצים בישראל (להלן: "ועדת שטרס"), במסגרתה נבחנו דרכים אפשריות להגברת התחרות בענף הבנקאות והפיננסיים. בעקבות המלצותיה, חוקק החוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (תיקוני חקיקה) התשע"ז-2017 (להלן: "החוק להגברת התחרות בשוק הבנקאות"), אשר כולל מספר הוראות המשפיעות על תחום כרטיסי חיוב ועל מבנה הבעלות בשב"א.

ראשית, נקבעו הוראות האוסרות על החזקה של יותר מ-10% מאמצעי השליטה בשב"א בידי בעל מניות יחיד ומטילות חובה על בעלי המניות של שב"א למכור את ההחזקות העודפות שלהם בשב"א. כמו כן נקבע שלמשך תקופת הביניים, עד למכירה של ההחזקות העודפות של הבנקים בשב"א, החזקות אלו לא יקנו לבעלי המניות זכויות שליטה בשב"א. הוראות אלה נועדו לאפשר לגופים נוספים, אשר משתתפים או עתידים להשתתף במערכות המופעלות על ידי שב"א, לקחת חלק בקבלת ההחלטות בשב"א. כמו כן, נקבע כי מבנה הדירקטוריון של שב"א ישתנה כך שרוב הדירקטורים לא יהיו קשורים לבעלי המניות בה, וזאת כל זמן שמחצית או יותר ממניות שב"א מוחזקות על ידי משתתפים במערכת או לא פועל מתג כרטיסי חיוב מתחרה לשב"א.

שנית, החוק להגברת התחרות בשוק הבנקאות קובע כי בנק בעל היקף פעילות רחב לא יעסוק ולא יחזיק באמצעי שליטה בתאגיד העוסק בתפעול הנפקה של כרטיסי חיוב ובסליקה של עסקאות בכרטיסי חיוב. הלכה למעשה, החוק מחייב את בנק לאומי ובנק הפועלים למכור את אמצעי השליטה שלהם בלאומי קארד ובישראלכרט. ככל שלאומי קארד וישראלכרט לא ירכשו מניות בשב"א באופן ישיר, לאחר הפרדתן מהבנקים הן יחדלו להיות קשורות לבעלות בשב"א.

שינוי משמעותי נוסף שהתבצע הוא תיקונו של סעיף 23 לחוק הבנקאות (רישוי), תשמ"א-1981, באופן שמאפשר גם לגופים חוץ בנקאיים להתחבר למערכות שב"א ולקבל ממנה שירותים. בעבר קבע סעיף 23 לחוק הבנקאות (רישוי) כי שב"א תוכל לספק שירותים רק לתאגידים בנקאיים וללקוחותיהם, אולם לאחר התיקון, רשאית שב"א לספק שירותים גם לגופים חוץ בנקאיים.

² לבנק מזרחי, אשר העביר את כל מניותיו בשב"א לבעלי המניות האחרים בה, נותרו עדיין זכויות מסוימות בשב"א.

ג. פעילות שב"א בתחום כרטיסי חיוב

ג.1. ענף כרטיסי חיוב – רקע כללי

כרטיס חיוב הוא אמצעי תשלום המאפשר רכישת טובין או שירותים מאת ספק. קיימים שלושה סוגים בסיסיים של כרטיסי חיוב, הנבדלים מבחינת מועד חיוב חשבון מחזיק הכרטיס: **כרטיס נטען** (prepaid card) בו החיוב מבוצע לפני השימוש בכרטיס; **כרטיס חיוב מיידי** בו החיוב מבוצע בסמוך לאחר מועד השימוש; ו**כרטיס אשראי** בו החיוב מבוצע בשלב מאוחר יותר, כאשר מקובל להבחין בין שני סוגים של כרטיס אשראי – **כרטיס חיוב נדחה** בו יתרת החוב משולמת במלואה במועד קבוע מדי תקופה ו**כרטיס מתגלגל** בו קיימת אפשרות לדחיית תשלום חלק מיתרת החוב לתקופות הבאות, תוך תשלום ריבית.

ביצוע עסקאות בכרטיסי חיוב נעשה על ידי מערכת הסכמית, בין ארבעה גורמים: **מנפיק, סולק, בית עסק וצרכן**. כל אחד מהשחקנים נוהג על פי כללים מוגדרים: המנפיק מנפיק כרטיס חיוב לצרכן; הצרכן משתמש בכרטיס כאמצעי תשלום בבית העסק ובית העסק מספק לצרכן טובין או שירותים; בית העסק מעביר לסולק את פרטי העסקה שבוצעה, והסולק, הקשור בהסכם עם המנפיק, מתחייב להעביר לבית העסק את הכסף בגין העסקה, במועד שסוכם בהתאם לסוג כרטיס החיוב. במקביל, מתחייב המנפיק להעביר לסולק את התמורה עבור העסקה, אשר נגבית מהצרכן במועד שסוכם עמו.

בגין שירות זה גובה הסולק מבית העסק עמלה ("**עמלת בית עסק**"). מעמלה זו משלם הסולק למנפיק, במידה שהסולק והמנפיק הם גופים שונים, עמלה ("**עמלה צולבת**") או "**עמלת המנפיק**") והיתרה הינה חלקו של הסולק ("**עמלת הסולק**"). כמו כן, המנפיק גובה לעתים ממחזיק הכרטיס עמלת כרטיס בגין השירות שניתן לו.

בישראל קיימות שלוש חברות אשר מנפיקות וסולקות כרטיסי חיוב והן חברות כרטיסי האשראי ישראלכרט, לאומי קארד וכאל, אשר כאמור לעיל מוחזקות על ידי בנקים. בנוסף, ביום 4.4.2017 העניק בנק ישראל רישיון סולק גם לחברת טרנזילה בע"מ.³ שלוש חברות כרטיסי האשראי קשורות ביניהן בהסכמים לסליקה צולבת של הכרטיסים המונפקים על ידם, אשר מאפשרים לכל אחת מהן לסלוק את כרטיסי החיוב המונפקים על ידי החברות האחרות. כפי שיוסבר להלן, לשב"א תפקיד משמעותי בביצוע הסליקה הצולבת בין הסולקים והמנפיקים.

ג.2. ביצוע עסקה בכרטיס חיוב

כפי שצוין לעיל, עסקה בכרטיס חיוב מתבצעת על ידי המנפיק המייצג את מחזיק הכרטיס, מהצד האחד, ועל ידי הסולק המספק שירותי סליקה לבית העסק, מהצד שני. קיימים שני סוגי עסקאות

³ ר' הודעה לעיתונות באתר בנק ישראל -

<http://www.boi.org.il/he/NewsAndPublications/PressReleases/Pages/4-4-17.aspx>

– כאשר העסקה מבוצעת בבית עסק שהגוף שמספק לו שירותי סליקה הוא גם מנפיק הכרטיס בו בוצעה העסקה ("עסקת ON US") וכאשר העסקה מבוצעת בבית עסק שהגוף המספק לו שירותי סליקה אינו מנפיק הכרטיס בו בוצעה העסקה ("עסקת סליקה צולבת").

עסקת סליקה צולבת מחייבת קישוריות בין הסולק והמנפיק, במספר היבטים – הסולק נדרש לקבל את אישור המנפיק לביצוע העסקה; הסולק נדרש להעביר את המידע אודות העסקאות שהתבצעו בכרטיסי המנפיק בבית העסק; וכן, נדרש להעביר את הכספים ביניהם. לצורך כך, מפעילה שב"א מתג המאפשר העברה של בקשות לאישור עסקאות בכרטיסי חיוב ומתן תשובה להן וכן מהווה ממשק סליקה מרכזי של עסקאות הנעשות בכרטיסי חיוב, המאפשר ביצוע ההתחשבוניות בין הסולקים והמנפיקים והעברת המידע אודות העסקאות. ביצוע הסילוקין, קרי העברות הכספים בין החברות, מתבצע על ידי הסולקים והמנפיקים באמצעות מערכת העברות הכספים של מרכז סליקה בנקאי בע"מ.⁴

כמו כן, שב"א פועלת גם כמעבד של עסקאות בכרטיסי חיוב. במסגרת זו, היא מקושרת לכלל המסופים בבתי העסק ומבצעת איסוף של כלל העסקאות בכל סוגי כרטיסי החיוב ועיבודן, לצורך העברתן למנפיקים לקבלת אישור והמשך הטיפול בעסקה, וכן מנתבת עסקאות ON US לסולק אשר מטפל בעסקה בעצמו. במסגרת פעילותה כמעבד שב"א גם מספקת לסולקים שירות ניהול מסופים בבתי העסק וכן מבצעת פעולות טכניות נוספות עבור הסולקים והמנפיקים.

העסקאות בבתי העסק מבוצעות באמצעות מסופים המותקנים בהם. מסופים אלו מורכבים מרכיב תוכנה, המחבר בין בית העסק לבין המתג של שב"א, ומרכיב חומרה, קורא כרטיסי חיוב.⁵ על מנת להתחבר למערכת איסוף העסקאות, שב"א מבצעת בדיקות לתוכנות המסופים על מנת לוודא את התאמתן לפרוטוקול ואת החיבור למערכת.

בנוסף לפעילותה כמתג וכמעבד שב"א פועלת גם כיצרנית של רכיב תוכנה בשם אשראית PC. תוכנה זו משווקת על ידי מספר רב של מפיצים, מרביתם יצרני קופות ניהול לבתי העסק המשלבים את תוכנת אשראית PC בתוך תוכנת הניהול ומוסיפים רכיב חומרה לקריאת הכרטיסים המתחבר לתוכנת אשראית PC. כמו כן, המסוף בבית העסק יכול להיות מסוף אחד המשלב את רכיב התוכנה בתוך קורא הכרטיסים.

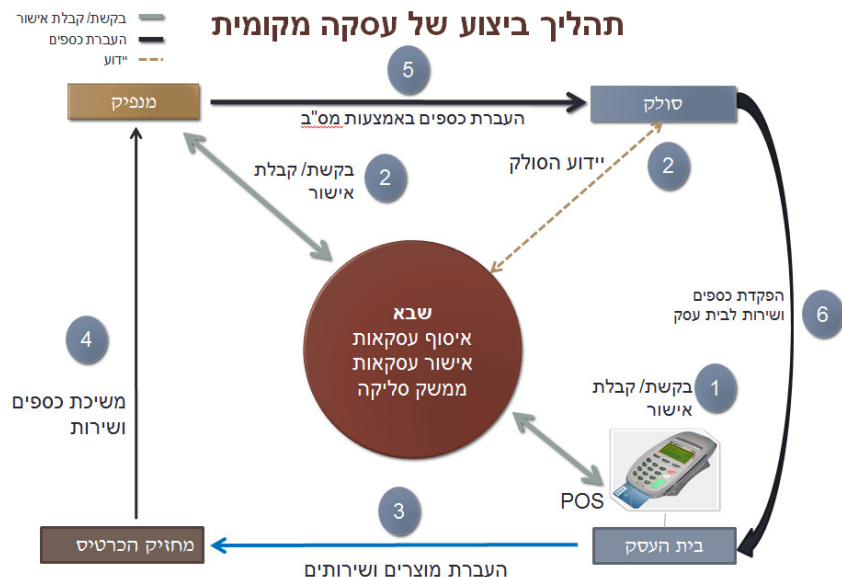
ניתן להתרשם מתהליך ביצוע עסקה בכרטיס חיוב, באמצעות התרשים הבא.

⁴ החלטה לפי סעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988 בדבר מתן פטור בתנאים מאישור הסדר כובל להסדר חברת מרכז סליקה בנקאי בע"מ בין: בנק הפועלים בע"מ, בנק לאומי לישראל בע"מ, בנק דיסקונט לישראל בע"מ, בנק מזרחי טפחות בע"מ, הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ, מרכז סליקה בנקאי בע"מ (20.3.2016) **הגבלים עסקיים 500961**.

⁵ חריג לכך הן עסקאות בכרטיס חסר, כמו עסקאות המתבצעות על גבי רשת האינטרנט או בטלפון, באמצעות מסירת פרטים על כרטיס האשראי של הצרכן. עסקאות אלו דורשות רכיב תוכנה בלבד.

תרשים 1: תהליך ביצוע של עסקה בישראל

מהאמור לעיל עולה, כי ביצוע עסקה בכרטיס חויב מחייב תקשורת בין גורמים שונים בשרשרת ביצוע עסקה – שב"א, סולקים, מנפיקים, מסופים בבתי העסק ו- payment gateways⁶. התקשורת בין גורמים אלה נעשית באמצעות **פרוטוקול התקשורת**, המאפשר לכל הגורמים לתקשר ביניהם באותה "שפה".

בעבר, שב"א פיתחה פרוטוקול תקשורת הנקרא פרוטוקול אשראית 96, פרוטוקול זה עודכן במהלך השנים על מנת להתאים לצרכי השוק המתפתח – כגון פתיחת מותגי VISA ו-MasterCard לסליקה צולבת בהתאם להסדר הסליקה הצולבת שאושר בבית הדין להגבלים עסקיים⁷ ולאחר מכן לסליקה צולבת של המותג "ישראכרט". מאחר שהפרוטוקול התגבש במהלך השנים כ"טלאי על טלאי", נוצר פרוטוקול מורכב ליישום וייחודי במידה רבה, אשר נתפר למידותיהן של חברות כרטיסי האשראי הקיימות ואשר אינו דומה לסטנדרט בינלאומי קיים בתחום מערכות התשלומים. מצב דברים זה הביא לכך שהיה קושי טכנולוגי רב לחבר מנפיק או סולק חדש למערכות שב"א וכן, חסרה אינפורמציה בדבר מאפייניו של הממשק הטכנולוגי עבור גורמים המבקשים להתחרות בשחקנים הקיימים בענף כרטיסי האשראי.

במסגרת הפטור האחרון, נדרשה שב"א לפתח פרוטוקול חדש, אשר יותאם לסטנדרטים הבינלאומיים, יגביר את האבטחה בביצוע עסקה בכרטיס חויב ויאפשר כניסה של שחקנים

⁶ גופים המספקים שירותי העברת עסקה בין בית העסק לסולק או למעבד מטעמו. השירות ניתן בעיקר לבתי עסק שמבצעים עסקאות בכרטיסי חויב על גבי רשת האינטרנט.

⁷ ה"ע 610/06 בנק לאומי לישראל בע"מ ואח' נ' הממונה על הגבלים עסקיים (7.3.2012) הגבלים עסקיים 5001910.

נוספים לתחום, ובעיקר של סולקים ומנפיקים חדשים. שב"א החלה בפיתוח הפרוטוקול החדש, שנקרא פרוטוקול אשראית EMV.

בדצמבר 2015 החלה לפעול בבנק ישראל ועדת כרטיסי חיוב, המורכבת מנציגי שחקנים שונים בענף כרטיסי החיוב ומנציגי בנק ישראל, ומטרתה לדון בנושאים מקצועיים וטכנולוגיים הנוגעים לדרך הפעילות וכללי ביצוע העסקאות במערכת כרטיסי החיוב. ועדת כרטיסי חיוב הגדירה עקרונות וכללים לפיתוח הפרוטוקול ושימוש בו (להלן: "עקרונות הפרוטוקול"), אשר מטרתם ליצור בשוק את התנאים שיאפשרו כניסה של שחקנים חדשים לכל אורך שרשרת ביצוע העסקה.⁸ על פי עקרונות הפרוטוקול קבלת ההחלטות בנוגע לפרוטוקול תתבצע בוועדת כרטיסי חיוב, אך תפעול הפרוטוקול יתבצע על ידי שב"א והזכויות בו ייוותרו בידה; הפרוטוקול יהיה פומבי ותינתן לכל שחקן האפשרות לעשות בו שימוש; הפרוטוקול יותאם לסטנדרטים הבינלאומיים ככל שניתן, יהיה פריק ויכלול רכיבי רשות וחובה, כך שתינתן למשתמשים אפשרות ליישם את הפרוטוקול באופן חלקי.

ג.3. השפעת ההסדר על התחרות

שב"א הינה, למעשה, מיזם משותף בין מתחרים בתחום התחרות. כאמור, הבנקים מחזיקים כיום בשלוש חברות כרטיסי האשראי היחידות בישראל, העוסקות הן בסליקה והן בהנפקה של כרטיסי חיוב.

מטרתה העיקרית של שב"א היא יצירת קישוריות בין הסולקים והמנפיקים. קישוריות זו מאפשרת לבצע סליקה צולבת בכרטיסי חיוב, המיטיבה עם התחרות שכן היא מאפשרת לבית עסק להתקשר בהסכם עם סולק אחד אשר יסלוק את כלל כרטיסי החיוב, להבדיל ממצב בו כל סולק מבצע סליקה רק של כרטיסים שהונפקו על ידו.⁹

חשיבותה של שב"א כשדרה המרכזית באמצעותה מתבצעות עסקאות בכרטיסי חיוב בישראל יוצרת גם תלות רבה בה מצד הגופים השונים הפועלים בתחום כרטיסי החיוב. כך, תלויים בשב"א גופים שמבקשים להתחרות בה באופן ישיר, באחד או יותר מהמקטעים בהם היא פועלת כגון מיתוג עסקאות, איסוף ועיבוד של עסקאות וייצור תכנת מסופים. וכך, תלויים בשב"א גם גופים שמבקשים להתחרות בבעלי מניותיה, בתחום הסליקה או בתחום ההנפקה.

כפי שצוין לעיל, הבעייתיות במבנה הבעלות הנוכחי בשב"א נדונה במסגרת וועדת שטרם, ועל פי הוראות החוק להגברת התחרות בשוק הבנקאות הוא צפוי להשתנות כך שהבעלות בשב"א תהיה מבוזרת יותר ואף בעל מניות לא יחזיק ביותר מ-10% ממניותיה. אמנם, גם לאחר רכישת מניות על ידי גופים נוספים ודילולם של בעלי המניות הקיימים, צפויה שב"א להמשיך להיות מיזם

⁸ בנק ישראל **עקרונות וצעדים נלווים לפיתוח פרוטוקול לביצוע עסקה בכרטיס חיוב והשימוש בו** (2016).

⁹ ה"ע 4630/01 בנק לאומי לישראל ואח' נ' הממונה על ההגבלים העסקיים 2006 הגבלים עסקיים 5000592, פס' 8.

משותף בין מתחרים, אך שינוי זה במבנה הבעלות והאפשרות שנפתחה לגופים נוספים לרכוש את מניותיה, צפוי להשפיע על החששות התחרותיים העולים מפעילותה של שב"א שיפורטו להלן.

החשש המרכזי העולה מפעילות שב"א כהסדר כובל בין מתחרים, ושייבחן להלן, הוא החשש מפני מניעת כניסה או העלאת חסמי הכניסה העומדים בפני מתחרים חדשים בענף כרטיסי החיוב, בכל אחד מהמקטעים בהם שב"א פועלת- מיתוג, עיבוד ופיתוח תוכנת מסופים, וכן בפעילויות בהן פועלים בעלי המניות בשב"א קרי, סליקה והנפקה. החשש האמור מתבטא בשתי דרכים עיקריות, אליהן מתייחסים תנאי החלטות פטור זו. הדרך הראשונה, שימוש בפרוטוקול תקשורת אשר מקשה על כניסה של גופים חדשים, והדרך השנייה היא הערמת קשיים על חיבור של גופים חדשים למערכות שב"א ועל פעילותם של גופים אלו.

פרוטוקול התקשורת

פעילות בשרשרת ביצוע עסקה בכרטיסי חיוב מחייבת תקשורת עם גורמים שונים בשרשרת ביצוע עסקה. פרוטוקול תקשורת בין גופים משול ל"שפה", כשם שבני אדם צריכים לדעת לדבר את שפתו של אדם אחר על מנת לתקשר, כך הגורמים הפועלים בתחום צריכים לדעת את השפה של שאר הגורמים הפעילים בתחום ולתקשר איתם בשפה זו. וכשם ששפה אנושית אחידה מקלה על יכולת התקשורת בין בני אדם כך גם פרוטוקול תקשורת אחיד מקל על יכולת התקשורת בין הגופים, ויתירה מכך, מקל על יכולתו של גוף חדש להיכנס לתחום, שכן הוא אינו נדרש ללמוד שפות רבות אלא שפה אחת.

ההכרה של פרוטוקול התקשורת ויכולת היישום שלו על ידי גופים חדשים מהווה את שער הכניסה לגופים אלו, הנדרשים לפתח את מערכותיהם בהתאם לפרוטוקול התקשורת. ככל שפרוטוקול התקשורת קשה יותר ליישום, כך גופים חדשים יתקשו יותר להיכנס לענף כרטיסי החיוב.

ואכן, כפי שתואר לעיל, אפיון, פיתוח ותפעול הפרוטוקול על ידי בעלי המניות הנוכחיים של שב"א בלבד, המחזיקים בשלושת חברות כרטיסי האשראי, הביא ליצירת פרוטוקול מורכב וקשה ליישום, באופן שמקשה על כניסה של גופים חדשים בשרשרת ביצוע העסקה בכרטיסי חיוב לענף כרטיסי החיוב. חלק מגופים אלו ובהם מתגים, מעבדים ויצרני תוכנת מסופים, עשויים להתחרות ישירות בשב"א, וחלקם עשויים להתחרות בבעלי המניות שלה, כיום, סולקים ומנפיקים. בנוסף, הפרוטוקול שפותח בעבר אינו מותאם לסטנדרטים בינלאומיים, באופן שמקשה על כניסה של גופים בינלאומיים העוסקים בתחום כרטיסי החיוב לשוק הישראלי.

כאמור לעיל, במסגרת הפטור האחרון, נדרשה שב"א לפתח פרוטוקול חדש (אשראית EMV), אשר יותאם לסטנדרטים הבינלאומיים ויאפשר כניסה של שחקנים נוספים לתחום. ברם, הבעייתיות המבנית הנובעת משליטתה של שב"א בשער הכניסה לתחום עבור מתחרים שלה ושל בעלי מניותיה, נותרה בעינה.

מצב בעייתי זה הוצג גם על ידי בנק ישראל, אשר צוות מטעמו בחן את התחרות בשוק כרטיסי החיוב ואת פעילות שב"א, וציין כי "פעילות שב"א כקובעת ומנהלת הפרוטוקול עלולה להעמיד אותה בניגוד עניינים ובתחרות לא הוגנת עם מתחרים".¹⁰ לדוגמה, שב"א משפיעה, באמצעות הפרוטוקול, על כללי הפעילות של יצרני התוכנה ואף מספקת רישיונות לגופים העומדים בכללים אלו. במקביל, שב"א פעולת אף היא כיצרנית של תוכנת מסופים, ולמעשה מתחרה בגופים התלויים בה לפעילותם ובמידה רבה מפוקחים על ידה, באופן המעלה חשש מפני דחיקתם מתחום יצור תוכנת המסופים.

הקמת ועדת כרטיסי חיוב על ידי אגף מערכות תשלומים בבנק ישראל נועדה לשפר את המצב הקיים ולאפשר יצירה של פרוטוקול פשוט ליישום אשר לוקח בחשבון את צרכי כלל המשתמשים בו. אולם, פתרון זה הינו פתרון התנהגותי, כלומר, פתרון הכולל הוראות שנועדו להכווין את הגוף המפוקח לפעול באופן מסוים, בעוד התמריץ של הגוף המפוקח הוא לפעול בניגוד להוראות אלה, וזאת להבדיל מפתרון מבני, אשר יוצר שינוי במערך התמריצים של הגוף המפוקח לפעול באופן מסוים, לדוגמה על ידי שינוי במבנה הבעלות או הפעילות של הגוף המפוקח. פתרון מבני משיג תוצאות ראויות יותר בהכוונת פעילות הגוף המפוקח מפתרון התנהגותי, שכן הטיפול הוא בשורש הבעיה ולא בתופעות הלוואי שלה. כמו כן, פתרון התנהגותי מצריך פיקוח הדוק ומתמשך יותר על הגוף המפוקח, כאשר מידת היעילות של פיקוח רגולטורי זה מוטלת בספק. דברים אלה יפים גם למקרה שבפנינו.

הרי כי כן, הקמת וועדת כרטיסי חיוב והפעילות בה אמנם הביאה לשיפור בפיתוח הפרוטוקול, אולם היא מהווה פתרון חלקי וזאת מכמה סיבות: ראשית, הזכות לקחת חלק בקבלת ההחלטות במסגרת ועדת כרטיסי חיוב ניתנה רק לסולקים ולמנפיקים (כאשר לבנק ישראל זכות וטו), ואילו שאר הגופים משתתפים בוועדה כמשקיפים. בנוסף, תפעול הפרוטוקול, קרי היישום הטכני שלו, ממשיך להתבצע על ידי שב"א; ולבסוף, שב"א ממשיכה להחזיק בזכויות הקנייניות בפרוטוקול, כך שעולה חשש מגביית תשלום על זכות השימוש בפרוטוקול, באופן שיקשה על גופים חדשים להיכנס. כך, לדוגמה, מתג עתידי שיעשה שימוש בפרוטוקול עלול להידרש לשלם לשב"א על זכות השימוש בו.

נוכח האמור, גובש, במהלך משותף עם בנק ישראל, מתווה להוצאת הפרוטוקול מידי שב"א, שבא לידי ביטוי בתנאי החלטה זו (להלן: "**מתווה הפרוטוקול**"). מתווה זה מפיג את החששות הנובעים מבעלות שב"א בפרוטוקול ופעילותה וצפוי להקל על כניסה של גופים חדשים לענף כרטיסי החיוב. על פי מתווה הפרוטוקול תוקם עמותה, שאליה תעביר שב"א את כלל זכויותיה בפרוטוקול התקשורת ללא תמורה. לאחר מכן, תחדל שב"א מפעילות בתחום הפרוטוקול, ופעילות זו תתבצע על ידי העמותה; העמותה תפוקח כמערכת מבוקרת על ידי אגף מערכות תשלומים בבנק ישראל; התקנון הראשוני של העמותה ייקבע במסגרת שתאפשר השמעת עמדות כלל המשתמשים, כאשר

¹⁰ בנק ישראל **שרשרת ביצוע עסקה בכרטיס חיוב – דו"ח סופי** (2016), עמ' 31-30.

מסגרת מתאימה לדיון בתקנון תהיה בדיוני הוועדה לכרטיסי חיוב בניהול אגף מערכות תשלומים בבנק ישראל, לאחר שב"א תשלח את הצעתה לתקנון לגופים המשתתפים בדיונים אלו; התקנון יעמוד במספר עקרונות שהעיקריים שבהם היא שהעמותה תאפשר לכל משתמש בפרוטוקול להצטרף אליה ללא עלות וזכויות ההצבעה בה ייקבעו באופן שנותן ייצוג הולם לכלל המשתמשים. לאחר שיח שקיימנו בעניין זה עם שב"א ועם בעלי המניות בשב"א: בנק לאומי, בנק הפועלים, בנק דיסקונט והבנק הבינלאומי, הם הודיעו כי הם אינם מתנגדים למתווה זה.

בשלב זה, התנאים אינם מחייבים את שב"א להעביר את זכויותיה בפרוטוקול אשראית 96, הפרוטוקול הישן, מתוך הבנה כי השימוש בפרוטוקול זה ילך ויפחת בעתיד הקרוב ומרבית העסקאות יתבצעו על פי פרוטוקול אשראית EMV, כך שהשפעתו של הפרוטוקול הישן על התחרות בענף כרטיסי החיוב לא צפויה להיות משמעותית. אולם, ככל שתמונת המצב במהלך תקופת פטור זה לא תתאם לאמור, רשות ההגבלים העסקיים עשויה לשקול לחייב את שב"א להעביר גם את זכויותיה בפרוטוקול אשראית 96 לעמותה.

חיבור למערכות שב"א

כיום, שב"א היא המתג ומעבד העסקאות בכרטיסי חיוב היחיד בישראל. על כן, הגישה למערכותיה מהווה רכיב הכרחי עבור גופים לצורך פעילותם בענף כרטיסי החיוב. נוכח היותה של שב"א מיזם משותף בין מתחרים, עולה חשש מפני דחיקת גופים המתחרים בבעלי המניות בשב"א. כמו כן, עולה חשש מדחיקה של גופים המתחרים בפעילות שב"א כגון מתגים, מעבדים ויצרני תכנת מסופים, וזאת על ידי מניעת גישה לאחת או יותר ממערכות שב"א או עיכוב במתן גישה למערכות אלו, בדרכים שונות ומגוונות.

החשש מפני דחיקת גופים המתחרים בבעלי המניות בשב"א בא לידי ביטוי מובהק באופן בו נתפרה המערכת שפותחה על ידי שב"א בעבר למידותיהן של חברות כרטיסי האשראי הקיימות, כך שהיא לא אפשרה לסולק או מנפיק אחר להתחבר אליה. חשש זה עשוי לפחות בעתיד, נוכח הוראות החוק להגברת התחרות בשוק הבנקאות האוסרות על החזקה של מעל 10% מאמצעי השליטה בשב"א. הוראות אלו צפויות להקטין את ההשפעה של בעלי המניות בשב"א, ובפרט, להקטין את השפעתן של חברות כרטיסי האשראי הקיימות על שב"א, וכן צפויות לאפשר כניסה של גופים נוספים הפועלים בשוק כבעלי מניות בשב"א, ובכלל זה סולקים ומנפיקים אחרים.¹¹ יחד עם זאת, על אף ביזור האחזקות ודילולם של בעלי המניות הקיימים, כל עוד שב"א מוחזקת על ידי מתחרים חשש זה לא יופג לחלוטין.

לעומת זאת, החשש מפני דחיקת גופים המתחרים, או מבקשים להתחרות, באחד או יותר מהמקטעים בהם פועלת שב"א באופן ישיר, צפוי לעמוד בעינו בתקופה הנראית לעין. כך, לדוגמה,

¹¹ דברי הסבר להצעת החוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (תיקוני חקיקה), התשע"ו-2016, ה"ח 1080.

פעילותה של שב"א הן כמתג והן כמעבד מעלה חשש כי היא תמנע או תקשה על פעילותו של גוף המבקש לפעול כמעבד (לרבות באופן חלקי, למשל בקשר עם סוגים מסוימים של עסקאות). גוף זה נדרש להתחבר למתג של שב"א ולעתים גם לקבל שירותים משלימים משב"א, ולשב"א יש את היכולת להקשות עליו להתחרות בה בתחום העיבוד.

על מנת להתמודד עם החשש האמור מפני דחיקת מתחרים של שב"א ושל בעלי מניותיה, קבעתי תנאים מפורטים בסיפא להחלטתי זו, אשר מחייבים את שב"א לאפשר חיבור של כל גוף למערכתה באופן שוויוני, בזמן סביר וללא השתת עלויות עבר. כמו כן, קבעתי כי על שב"א להתאים את מערכתה כך שיתאפשר חיבור של גופים רבים, לרבות גופים המעוניינים לספק שירותים מצומצמים יותר מאלו הניתנים כיום, כגון מנפיקים או סולקים המעוניינים לספק שירותים עבור סוגים מסוימים בלבד של כרטיסי חיוב או יצרנים המעוניינים לפתח תכנת מסופים שמותאמת לעסקאות אונליין בלבד. מטרתן של הוראות אלו היא להבטיח ששחקנים חדשים יוכלו להתחבר למערכות שב"א השונות, לאפשר לגופים מעין אלו להתחרות בשב"א או בבעלי מניותיה במקטע אחד או יותר של שרשרת ביצוע עסקה בכרטיס חיוב, ובכלל זה לאפשר גם לגופים שמעוניינים לספק שירותים חלקיים ללקוחות לפעול בתחום.

אציין, כי תנאים אלו חלים לעת עתה על חיבור למתג כרטיסי חיוב ולמערכת איסוף ועיבוד עסקאות של שב"א רק ככל שמדובר בעסקאות בכרטיסי חיוב בתקן EMV. בדומה לדברים שצוינו לעיל לעניין הפרוטוקול, הצפי הנוכחי הוא שהשימוש במערכת הישנה של שב"א, שמלכתחילה פותחה באופן המקשה טכנית על חיבור של גופים נוספים, ילך ויפחת בעתיד הקרוב ומרבית העסקאות יתבצעו על גבי המערכת החדשה. במקביל, הצפי הוא שגופים המבקשים להתחבר למערכות שב"א יבקשו שהחיבור יהיה למערכות החדשות התומכות בתקן EMV. ככל שתמונת המצב במהלך תקופת פטור זה לא תתאם לאמור, רשות ההגבלים העסקיים עשויה להחיל את ההוראה גם על המערכת הישנה, ובכל מקרה חלות לעניין החיבור למערכות שב"א, החדשות והישנות, הוראות חוק ההגבלים העסקיים.

תוכנת אשראית PC

כאמור, שב"א מפתחת כיום תוכנת מסופים הנקראת תוכנת אשראית PC המשווקת על ידי מפיצים מורשים של שב"א לבתי העסק; במקביל, פועלים בשוק יצרני תכנת מסופים נוספים. בדומה למתואר בפרק הקודם, גם בתחום זה עולה חשש מפני דחיקתם של היצרנים, המתחרים בשב"א ובמקביל נזקקים לשירותיה. כפי שיפורט להלן, החלטתי להטיל לעניין פעילותה של שב"א מול יצרנים מספר תנאים נוספים מעבר לאלו שפורטו בפרק הקודם ושחלים באופן כללי לעניין חיבור למערכות שב"א.

יצרני תכנת המסופים תלויים באופן משמעותי בפעילות שב"א: ראשית, היצרנים נדרשים להתאים את מערכותיהם לפרוטוקול התקשורת המוחזק כיום על ידי שב"א; שנית, על מנת לפעול

כיצרן מסופים יש לעמוד בבדיקות שנעשות על ידי שב"א לצורך התאמת תוכנת המסופים של היצרן לפרוטוקול התקשורת וכן לוודא את החיבור של תוכנות המסופים למערכות שב"א; ולבסוף, תכנת המסופים צריכה להתחבר למערכת איסוף העסקאות של שב"א.

המבנה האנכי שהוצג לעיל, מעלה חשש מפני הגבהת חסמי כניסה ואף דחיקת יצרני תוכנה על ידי שב"א, שכן מצד אחד שב"א קובעת את כללי הפעילות ומספקת רישיונות לגופים העומדים בכללים אלו, ומצד שני היא מתחרה בהם, שכן היא משווקת את תוכנת אשראית PC שפותחה על ידה.

נוכח חששות אלו, שקלתי להורות לשב"א להפסיק את פעילותה בתחום פיתוח, תפעול והפצה של תכנת אשראית PC ולמכור את הפעילות האמורה לגורם שלישי. אולם, מתווה הפרוטוקול שפורט לעיל צפוי להפחית את החשש מפני דחיקת יצרני התוכנה: פרוטוקול התקשורת יעבור לידי העמותה וליצרני תוכנות מסופים תהיה אפשרות לקחת חלק באפיון שלו, וכן, כחלק מפעילותה העמותה היא זו שתבחן את ההתאמה של תוכנות המסופים לפרוטוקול ותאשר זאת, כך ששב"א תפסיק לספק רישיונות יצרן ותבצע רק בדיקות המוודאות את החיבור של תוכנות המסופים למערכות שב"א. נוכח האמור, החלטתי להתיר לשב"א להמשיך לעת הזו את פעילותה בתחום תכנת אשראית PC, בכפוף לתנאים האוסרים על שב"א למנוע או לעכב את פעילותו של כל גוף שיאפשר לפעול כיצרן על ידי העמותה ועומד בבדיקות החיבור למערכות שב"א, מחייבים אותה להעביר מידע העשוי להיות רלוונטי ליצרנים וקובעים כי שינויים במערכותיה יתבצעו באופן המצמצם ככל שניתן את הפגיעה ביצרנים.

ד. ד. פעילות שב"א בתחום ה-ATM

1.ד. מכשירי בנק אוטומטיים – רקע

מכשירי בנק אוטומטיים (ATM) הן מכונות המאפשרות משיכת מזומן מחשבון העו"ש של לקוח הבנק, באמצעות כרטיס המונפק על ידי הבנק שבו מתנהל חשבון הלקוח, אשר בדרך כלל משמש גם לצורך קבלת מידע וביצוע פעולות נוספות בחשבון הבנק של הלקוח. כיום, הנפקת כרטיסים אלו מתבצעת רק על ידי תאגידים בנקאיים, אולם לאור שינויים הצפויים ברגולציה בנוגע לנותני שירותי תשלום ונותני שירותי אשראי, קיימת אפשרות כי יקומו גופים נוספים שינפיקו כרטיסים בעלי פונקציונליות דומה, המקושרים לחשבון לקוח שאינו מנוהל על ידי תאגיד בנקאי.

תפעול מכשירי בנק אוטומטיים נעשה כיום הן על ידי בנקים והן על ידי גופים פרטיים אחרים המתפעלים מכשירים אלו. עד שנת 2005 תפעול מכשירי בנק אוטומטיים נעשה על ידי בנקים בלבד, שכן עד אז חל איסור על תאגיד בנקאי לגבות עמלה בגין משיכת מזומן במכשירי בנק אוטומטיים שברשותו, למעט גביית עמלת ערוץ ישיר הנגבית על ביצוע פעולה בחשבון הבנק של הלקוח. במטרה להרחיב את תפוצת ה-ATM בישראל ובכלל זה במקומות מרוחקים בארץ, הוסר

הפיקוח על גובה העמלה למשיכת מזומן ב-ATM מרוחקי סניף,¹² כך שהאיסור על גביית עמלה נותר רק בנוגע ל-ATM צמודי סניף. בנוסף, חויב כל בנק להציב מכשיר בנק אוטומטי בקיר החיצוני של כל אחד מסניפיו.¹³ נוכח הוראות אלו, חל גידול בכמות מכשירי הבנק האוטומטיים בישראל, הן כתוצאה מהגדלת מספר המכשירים שהציבו הבנקים והן כתוצאה מכניסת מתחרים חדשים, מתפעלי ATM שאינם תאגידי בנקאיים, לתחום זה, שהפך רווחי.

2.ד. פעילות שב"א והסכם ההכרה ההדדית

עד לפני שנים ספורות, הופעלו מכשירי ATM גם על ידי שב"א, וזאת בנוסף לכספומטים המופעלים על ידי הבנקים המחזיקים בה. במסגרת החלטה מיום 20.9.2012 הורה הממונה על הגבלים עסקיים לשב"א למכור את כל מכשירי ה-ATM שברשותה תוך 8 חודשים מיום ההחלטה.¹⁴ מבנה ענף הכספומטים והחששות שהובילו להוראה האמורה מתוארים בהרחבה בהחלטה זו. כיום, שב"א אינה מפעילה כספומטים בעצמה ופעילותה בתחום מתמקדת בהפעלת מערכות המאפשרות קישוריות בין הצדדים להסכם ההכרה ההדדית, כפי שיוסבר להלן.

הסכם ההכרה ההדדית הוא הסכם בו קשורים בנקים בינם לבין עצמם, ומאפשר ללקוחות הבנקים שהם צד להסכם לעשות שימוש בכל מכשירי הבנק האוטומטיים של שאר הבנקים שהם צד להסכם. בין היתר, קובע הסכם ההכרה ההדדית עמלת משיכת מזומן בגובה 20 סנט ארה"ב, אותה נדרש לשלם בנק שלקוחו ביצע משיכת מזומן במכשיר בנק אוטומטי של בנק אחר. הסכם ההכרה ההדדית נבחן על ידי באופן נפרד, והחלטה לגביו צפויה להינתן בקרוב.

על מנת ליישם את הוראות הסכם ההכרה ההדדית, נדרשת קישוריות בין כלל הצדדים, בשני היבטים – הראשון, לצורך קבלת אישור בזמן ביצוע פעולת משיכת מזומן מהבנק בו מתנהל החשבון למתפעל ה-ATM (להלן: "מיתוג ATM"), פעילות המתבצעת כיום באמצעות מתג ה-ATM שהוקם ומתופעל על ידי שב"א; השני, לצורך העברת המידע והכספים בין הצדדים (להלן: "סליקת ATM"), פעילות המתבצעת כיום, בהתאם להוראות הסכם ההכרה ההדדית, בחיבור ביטראלי בין כל שני בנקים.

¹² צו פיקוח על מחירי שירותים ומוצרים (הסרה חלקית של הפיקוח מעמלת משיכת מזומנים באמצעות מכשירים אוטומטיים), התשס"ה-2005. כספומטים מרוחקי סניף מוגדרים ככספומטים של תאגיד בנקאי המצויים במרחק של 500 מטרים או יותר מסניף של אותו תאגיד בנקאי.

¹³ הוראות ניהול בנקאי תקן 442 "משיכת מזומנים ממכשירי בנק אוטומטיים" (18.12.2015).

¹⁴ <http://www.boi.org.il/he/BankingSupervision/SupervisorsDirectives/DocLib/442.pdf>.

¹⁴ החלטה לפי סעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988 בדבר מתן פטור בתנאים מאישור הסדר כובל להסדר חברת שירותי בנק אוטומטיים בע"מ בין: בנק הפועלים בע"מ, בנק לאומי לישראל בע"מ, בנק מזרחי טפחות בע"מ, בנק דיסקונט בע"מ, הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ, שירותי בנק אוטומטיים בע"מ (20.9.2012) **הגבלים עסקיים 500224**.

למתג ה-ATM מחוברים כיום הבנקים, בנק יהב ובנק ירושלים; בנוסף, מחוברים למתג ה-ATM גם כספומטים בודדים של חברת סמארט שירותי כספומט מתקדמים, קרן התמר בע"מ, אשר נרכשו בעבר משב"א. מספר תאגידים בנקאיים ומתפעלי כספומטים מחוברים למתג ה-ATM באופן עקיף באמצעות חיבורם לאחד הבנקים.

שב"א אינה מבצעת כיום פעילות סליקת ATM, אך מבדיקת הרשות עלה כי שב"א מתעתדת לפתח בעתיד מערכת מרכזית שתשמש לפעילות זו.

3.ד. השפעה על התחרות

לפעילות שב"א בתחום מיתוג ה-ATM תועלת לצרכנים והשפעה חיובית על התחרות, שכן ההכרה ההדדית והקישוריות בין הבנקים מספקת לצרכנים מערכת ATM רחבת היקף ובכך מיטיבה עם לקוחות כל הבנקים ועם לקוחות כלל המתפעלים של מכשירי בנק אוטומטיים. בפרט, מערכת זו מיטיבה עם לקוחות הבנקים הקטנים, אשר מתפעלים מספר נמוך יחסית של מכשירי בנק אוטומטיים בפרישה מוגבלת. בהיעדרה, תיפגע יכולת התחרות של הבנקים הללו בתחום הבנקאות הקמעונאית, שכן הם לא יהיו מסוגלים להעניק ללקוחותיהם שירות דומה לזה הניתן ללקוחות הבנקים הגדולים. באופן דומה, גם מתפעלים של מכשירי בנק אוטומטיים, וביתר שאת הקטנים מביניהם, זקוקים לקישוריות עם מנפיקים, על מנת לספק ללקוחות בעלי חשבונות בבנקים שונים שירותי משיכת מזומן ממכשירי הבנק האוטומטיים שהם מתפעלים.

אולם, נוכח פעילות בעלי מניותיה הנוכחיים של שב"א כמנפיקים וכמתפעלים של מכשירי בנק אוטומטיים, פעילות שב"א בתחום מעלה גם חשש מפני מניעת גישה של מתפעלי מכשירי בנק אוטומטיים, מן הצד האחד, ושל מנפיקים, מן הצד השני, למתג ה-ATM, באופן שיגרום לפגיעה ביכולתם להתחרות כל אחד בתחומו. בנוסף, מניעת גישה מתאגידים בנקאיים למתג ה-ATM עשויה לפגוע לא רק ביכולתם להתחרות בתחום מכשירי הבנק האוטומטיים אלא גם ביכולתם להתחרות בתחום הבנקאות הקמעונאית, שכן סל השירותים שיוכלו לספק ללקוחותיהם יהיה נחות.

באופן דומה לדברים שצוינו לעניין פעילות שב"א בתחום כרטיסי החיוב, הוראות החוק להגברת התחרות צפויות להקטין את ההשפעה של בעלי המניות בשב"א ולאפשר כניסה של גופים נוספים הפועלים בשוק כבעלי מניות בשב"א, ובכך הן עשויות להפחית את עוצמתו של חשש זה. יחד עם זאת, מאחר שמתעורר עדיין, גם ביחס למערכת זו, חשש מפני דחיקה, מצאתי לנכון להחיל גם עליה את התנאים שפורטו בפרק הקודם לעניין חיבור גופים למערכות שב"א בתחום כרטיסי החיוב (מתג כרטיסי חיוב ומערכת איסוף ועיבוד עסקאות), בשינויים קלים.

לבסוף, אציין כי היעדרה של מערכת מרכזית לביצוע סליקת ATM מקשה כיום על כניסה של מתפעלי מכשירי בנק אוטומטיים ומנפיקים, שכן היא מחייבת אותם לבצע חיבור לכל אחד מהבנקים, שעלותו גבוהה ואף צפויה לגדול ככל שייכנסו שחקנים נוספים לתחום, או להתחבר באמצעות בנק מארח, דבר היוצר תלות של מבקש החיבור במתחרה שלו. לעומת זאת, מערכת סליקה מרכזית מאפשרת חיבור לנקודה אחת, ובכך מקטינה את עלות הכניסה של שחקנים חדשים. עמדה זו הוצגה גם על ידי אגף מערכות תשלומים בבנק ישראל שתומך בהקמה של מערכת סליקה מרכזית,¹⁵ ובדיקת הרשות העלתה כי ייתכן ושב"א תקים מערכת סליקה מעין זו מרכזית לעסקאות ATM. לאור האמור, החלטתי לקבוע בתנאים להחלטתי זו, כי שב"א רשאית לעסוק גם בפעילות סליקת ATM וכי לכשתוקם מערכת סליקת ATM מרכזית, יחולו לגביה אותן הוראות המאפשרות לגופים להתחבר למערכת באופן שוויוני ובעלות ובזמן סבירים.

ה. חלוקת רווחים בשב"א

בשנת 2002, במסגרת החלטת הפטור הראשון שניתנה לפעילות שב"א, נקבעה הוראה האוסרת על שב"א לחלק רווחים. מאז נותרה הוראה זו על כנה, למעט היתר שניתן לחלוקת כספי התמורה ממכירת מכשירי בנק אוטומטיים בהתאם להוראות החלטת הפטור מיום 20.9.2012.¹⁶

איסור חלוקת הרווחים נקבע משתי סיבות עיקריות: האחת, חשש מפני הפחתת התחרות בין בעלי המניות בשב"א על ידי יצירת תיאום ביניהם, וכן חשש מפני קביעת מחירים מונופוליסטיים על ידי שב"א.¹⁷

לאחר בחינת הנושא החלטתי לאפשר לשב"א לחלק רווחים, לאחר ביצוע התנאים הבאים: **ראשית**, יישום מלא של הוראות החוק להגברת התחרות בשוק הבנקאות בנוגע למכירת מניות שב"א. **שנית**, יישום מתווה הפרוטוקול.

שוכנעתי, כי ביצועם של התנאים האמורים יצמצם את החששות שהביאו לקביעת איסור חלוקת הרווחים. באשר לחשש הראשון, לאור שינוי מבנה הבעלות בשב"א, צפויה הבעלות להיות מבוזרת והחשש מפני הפחתת התחרות בין בעלי המניות יקטן. גם עצמתו של החשש השני תקטן – זאת, מאחר שמבין הפעילויות ששב"א עוסקת בהן, פעילות הפרוטוקול היא זו שבה הסבירות לכניסת

¹⁵ בנק ישראל **שרשרת ביצוע עסקה בכרטיס חיוב – דו"ח סופי** (2016), עמ' 46.

¹⁶ החלטה לפי סעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988 בדבר מתן פטור בתנאים מאישור הסדר כובל להסדר חברת שירותי בנק אוטומטיים בע"מ: בנק הפועלים בע"מ, בנק לאומי לישראל בע"מ, בנק מזרחי טפחות בע"מ, בנק דיסקונט בע"מ, הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ, שירותי בנק אוטומטיים בע"מ (20.9.2012) **הגבלים עסקיים** 500224.

¹⁷ החלטה לפי סעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988 בדבר מתן פטור בתנאים מאישור הסדר כובל להסדר בשירותי בנק אוטומטיים בע"מ וקביעת עמלות הדדיות בין: בנק הפועלים בע"מ, בנק לאומי לישראל בע"מ, בנק מזרחי המאוחד בע"מ, בנק דיסקונט בע"מ, הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ (18.6.2002) **הגבלים עסקיים** 4804.

מתחרה היא הנמוכה ביותר, שכן הפרוטוקול, כסטנדרט אחיד לשוק, הינו מעין "מונופול טבעי". פעילות זו, כאמור, תצא מידיה של שב"א.

בנוסף, במהלך השנים נצברו בקופת שב"א רווחים רבים. לאור חובת המכירה של מניות הבנקים בשב"א שהוטלה בחוק להגברת התחרות בשוק הבנקאות ובשים לב לצורך לעודד מכירה מהירה ככל האפשר של מניות שב"א לגורמים הפועלים בתחום כרטיסי החיוב ולקדם את ביזור המניות, אני סבור כי קיימת הצדקה לאפשר לשב"א לחלק בטווח הזמן הקרוב דיבידנד מהרווחים שהצטברו בקופתה עד מועד מתן החלטה זו (להלן: "רווחי העבר"). על פי התנאים שקבעתי לעניין זה, המפורטים בסיפא להחלטה זו, קבלת רווחי העבר תתאפשר בצמוד למכירה של אמצעי השליטה בשב"א והסכום שיועבר לבעל המניות יהיה תלוי במועד מכירת אמצעי השליטה בשב"א. דהיינו, ככל שמכירת אמצעי השליטה תתבצע בשלב מוקדם יותר, גובה התקבולים של בעל המניות יהיה גבוה יותר.

ו. דירקטוריון שב"א

בהחלטות הפטור הקודמות, נקבעו תנאים נוספים המתייחסים לקשר בין בעלי המניות בשב"א, כגון תנאים האוסרים על העברת מידע העלול לפגוע בתחרות או על יצירת מגעים בין הבנקים שלא לצורך. בהחלטה זו, לא מצאתי צורך לחזור ולקבוע תנאים דומים, שהרי אין בהחלטה זו כדי לאשר חריגה ממה שאושר בה במפורש, ובכלל זה אין בה כדי לאשר העברת מידע בין הבנקים או מגעים ביניהם, אשר אינם הכרחיים לצורך פעילות שב"א, ועשויים, כלשעצמם, לעלות כדי הסדר כובל.

כמו כן, נקבעו בהחלטות הפטור הקודמות הוראות שנועדו להקטין את הקשר בין שב"א ובעלי מניותיה כגון הוראות האוסרות על מינוי דירקטורים שהם בעלי עניין בבנקים ואיסור על מתן שכר לדירקטורים אלה. גם לעניין זה, לא מצאתי צורך לחזור ולקבוע תנאים דומים, וזאת בשים לב לפיקוח ההדוק של בנק ישראל על שב"א ולהוראות המפורשות שנקבעו לעניין מבנה הדירקטוריון של שב"א בחוק להגברת התחרות בשוק הבנקאות, לפיהן על רוב הדירקטורים להיות בלתי קשורים לבעלי המניות בשב"א.

ז. הסמכות קצה לקצה לתקן EMV

התנאים הקבועים בסיפא להחלטתי זו מאפשרים לשב"א לבצע גם הסמכות קצה לקצה לסולקים ומסופים לצורך עמידה בתקן EMV שנקבע על ידי הסכמות הבינלאומיות, וזאת לאחר שפעילות זו אושרה לשב"א בהחלטת פטור מיום 21 אפריל 2016.¹⁸ לצד היתרונות בביצוע הסמכות קצה לקצה

¹⁸ החלטה לפי סעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988 בדבר מתן פטור בתנאים מאישור הסדר כובל להסדר חברת שירותי בנק אוטומטיים בע"מ: בנק הפועלים בע"מ, בנק לאומי לישראל בע"מ, בנק מזרחי טפחות

לתקן EMV על ידי שב"א עלו חששות מפעילות זו, שפורטו בהחלטה האמורה, ובעיקר חשש מפני תעדוף של חלק מהסולקים בתהליך ההסמכה, ובפרט אלו הנמצאים בקשרי בעלות עם שב"א, וחשש מכך ששב"א תקשה על הסמכה של מסופים של יצרנים המתחרים בשב"א. לאור האמור, נקבעו תנאים שנועדו להתמודד עם החששות האמורים, אשר מחייבים את שב"א להתנהל בשקיפות בתהליך ההסמכה ואוסרים עליה למנוע ביצוע תהליך ההסמכה על ידי גופים אחרים.

ח. סוף דבר

מכל האמור לעיל, ולאחר שנועצתי בוועדה לפטורים ומיזוגים, ראיתי לנכון להשתמש בסמכות הנתונה לי בסעיף 14 ולהעניק את הפטור המבוקש עד ליום **24.9.2022**, בכפוף לתנאים שיפורטו להלן.

בהתאם לסעיף 15(א) לחוק ההגבלים העסקיים נתונה החלטתי זו לערר בתוך 45 יום בפני אב בית הדין להגבלים עסקיים על ידי איגוד עסקי, ארגון צרכנים או כל אדם העלול להיפגע מההסדר הכובל עליו ניתן הפטור.

ואלו הם התנאים למתן הפטור:

הגדרות:

"אמצעי שליטה" - כל אחת מאלה:

- (1) זכות ההצבעה באסיפה כללית של חברה או בגוף מקביל של תאגיד אחר;
  - (2) הזכות למנות דירקטור בתאגיד, ולענין זה –
    - א. יראו את מי שמינה דירקטור בתאגיד כבעל הזכות למנותו;
    - ב. חזקה על תאגיד שנושא משרה בו נתמנה לדירקטור בתאגיד אחר, ועל מי ששולט באותו תאגיד, שהם בעלי הזכות למנותו;
  - (3) הזכות להשתתף ברווחי התאגיד;
  - (4) הזכות ליתרת נכסי התאגיד בעת חיסולו לאחר סילוק חביוותיו;
- ולרבות אמצעי שליטה מורדמים;

בע"מ, בנק דיסקונט בע"מ, הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ, שירותי בנק אוטומטיים בע"מ (21.4.2016) **הגבלים עסקיים 500970**.

- "אמצעי שליטה מורדמים"** – אמצעי שליטה בשיעור שמעל 10%, אשר המחזיק בהם מחויב למכרם בשל הוראות סעיפים 7 ו-13(א) לחוק להגברת התחרות בשוק הבנקאות יחד עם סעיף 15ב(א) לחוק מערכות תשלומים ;
- "אפיון פרוטוקול"** – הגדרת ההיגיון העסקי והטכנולוגי שלפיו פרוטוקול פועל ;
- "בעלי המניות"** – אחד או יותר מאלה : הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ, בנק דיסקונט בע"מ, בנק לאומי לישראל בע"מ, בנק מזרחי טפחות בע"מ, בנק הפועלים בע"מ, וכל גוף שיצטרף להסדר, וכל אדם השולט במי מהם וכל תאגיד הנשלט על ידי מי מהם ;
- "דיבידנד"** – רווחים, תקבולים או כל הטבה אחרת לרבות, דמי ניהול או ריבית בגין החזר הלוואה בשיעור העולה על הריבית המקובלת במשק לעסקה הרלבנטית ;
- "חברת כרטיסי אשראי מופרדת"** – תאגיד שבעל מניות מחזיק בו אמצעי שליטה, ועל בעל המניות למכור אמצעי שליטה אלו בשל הוראות סעיף 11ב לחוק הבנקאות (רישוי) יחד עם סעיפים 7(א) ו-7(ג) לחוק להגברת התחרות בשוק הבנקאות ;
- "חוק הבנקאות (רישוי)"** – חוק הבנקאות (רישוי), תשמ"א-1981 ;
- "חוק להגברת התחרות בשוק הבנקאות"** – חוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (תיקוני חקיקה), התשע"ז-2017 ;
- "חוק מערכות תשלומים"** – חוק מערכות תשלומים, תשס"ח-2008 ;
- "חיבור"** – לרבות חיבור עקיף ;
- "חיבור עקיף"** – חיבור לאחת או יותר ממערכות שב"א באמצעות גוף המחובר למערכות אלה ישירות ;
- "יצרן"** – חברה המספקת תוכנה לסליקת עסקאות בכרטיסי חיוב המותקנת בבית עסק או פועלת בשירות בית עסק.
- "כרטיס חיוב"** – לוחית או חפץ אחר לשימוש חוזר המיועדים למשיכת כסף באמצעות מכשירים ממוכנים או לרכישת נכסים מאת ספק, לרבות בדרך של חיוב חשבונו של לקוח בתאגיד בנקאי וזיכוי אדם אחר על ידי שימוש בכרטיס במכשיר המיועד לכך במקום עסקו של הספק, אך למעט לוחית או חפץ הניתנים לטעינה בכסף מזומן בלבד כאשר לא ניתן באמצעותם לחייב את חשבון הלקוח ;

- "כרטיס חיוב מיידי"** – לוחית או חפץ אחר לשימוש חוזר המיועדים לרכישת נכסים מאת ספק, בתשלום מיידי של התמורה בידי הלקוח והעברתה באופן מיידי לספק;
- "מאגד"** – תאגיד המרכז חיובים וזיכויים של ספקים המבוצעים באמצעות כרטיסי חיוב;
- "הממונה"** – הממונה על הגבלים עסקיים;
- "ממשק מועדונים"** – מערכת המאפשרת העברת מידע בין סולקים ומנפיקים בנוגע להטבות לחברי מועדונים של המנפיק ובתי העסק, בעת ביצוע עסקאות בכרטיסי חיוב;
- "ממשק סליקה"** – מערכת המאפשרת העברת מידע בין גופים לצורך העברת כספים ביניהם;
- "מנפיק"** – אדם שמתקשר בחוזה לשימוש בכרטיס חיוב עם לקוחות שהונפק להם כרטיס חיוב לשימושם;
- "מעבד (Processor)"** – גוף המבצע את הפעולות הטכניות הנדרשות לטיפול בעסקה עבור סולק או עבור מנפיק;
- "מערכות שב"א"** – אחד או יותר מאלה: מתג ATM, מתג כרטיסי חיוב ומערכת איסוף ועיבוד עסקאות;
- "מפעיל מתג"** – מפעיל של תשתית המקשרת בין מנפיקים לבין סולקים לצורך אישור וסליקה של עסקאות בכרטיסי חיוב;
- "מערכת איסוף ועיבוד עסקאות"** – איסוף עסקאות בכרטיסי חיוב ממסופים בבתי עסק לצורך סליקתן, ניהול המסופים בבתי עסק, וכן ביצוע פעולות טכניות הנדרשות לטיפול בעסקה בכרטיס חיוב;
- "משתמש"** – גוף הפועל לאורך שרשרת ביצוע העסקה בכרטיסי חיוב לרבות מאגד, סולק, מנפיק, מתפעל הנפקה, מעבד, מפעיל מתג, ספקי שירותי Payment Gateway או יצרן אשר נדרש להשתמש בפרוטוקול לצורך פעילותו;
- "משתמש זעיר"** – משתמש שהיקף פעילותו בתחום הרלוונטי קטן מאוד ואינו עולה על רף שיוגדר בתקנון העמותה וכן משתמש בשנה הראשונה לפעילותו כמשתמש;
- "משתתף"** – סולק, מנפיק, מתפעל הנפקה ומפעיל מתג;

- "מתג כרטיסי חיוב"** – מערכת המאפשרת העברת אישורים לעסקאות בכרטיסי חיוב, הפעלת ממשק סליקה בין סולקים ומנפיקים, לצורך ביצוע סליקה צולבת בעסקאות בכרטיסי חיוב, לרבות הפעלת ממשק מועדונים ;
- "מתג ATM"** – מערכת המאפשרת העברת אישורים לפעולות משיכת מזומן, בירור יתרות, וכן ככל שתאפשר זאת המערכת בעתיד הפעלת ממשק סליקה, בין מנפיקים ומתפעלי מכשירים אוטומטיים, לצורך ביצוע פעולות במכשירים אוטומטיים על ידי לקוחות שאינם לקוחותיו של מתפעל המכשירים האוטומטיים ; וכן, ככל שתאפשר זאת המערכת בעתיד, העברת אישורים לעסקאות חיוב מיידית והפעלת ממשק סליקה בין מנפיקים וסולקים, לצורך ביצוע סליקה צולבת בעסקאות בכרטיסי חיוב מיידית ;
- "מתפעל הנפקה"** – מי שעוסק בפעולות ובשירותים הנלווים להנפקת כרטיס חיוב, לרבות הפקת הכרטיס ותפעולו, ולמעט ההנפקה עצמה וקביעת העמלות והעלויות ללקוח הכרוכות בהפקת כרטיס החיוב והשימוש בו ;
- "סולק"** – מי שקיבל רישיון סליקה בהתאם לסעיף 36 לא לחוק הבנקאות (רישוי) ;
- "סכמות בינלאומיות"** – Visa Europe Limited, MasterCard Inc., Diners Club Discover, International או מי מהן ;
- "סליקה צולבת"** – סליקה המבוצעת בידי מי שאינו המנפיק של כרטיס החיוב שבאמצעותו בוצעה העסקה ;
- "העמותה"** – גוף שיוקם על ידי שב"א ואחרים כאמור בסעיף 4 להלן על פי הוראות חוק העמותות, תש"ס-1980 ואשר יעסוק בפעילות פרוטוקול ;
- "עודפים"** – סכומים הכלולים בהון העצמי של החברה ושמקורם ברווח הנקי שלה כפי שנקבע לפי כללי חשבונאות מקובלים ;
- "פיתוח הפרוטוקול"** – הפעולות והתהליכים המשנים את אפיון הפרוטוקול, ובכלל זה מקדמים, משפרים ומשכללים אותו ;
- "פעילות אשראית 96"** – תפעול של פרוטוקול אשראית 96 על פיתוחיו השונים ;
- "פעילות פרוטוקול"** – אפיון, פיתוח ותפעול פרוטוקול ;
- "פרוטוקול"** – מפרט טכנולוגי ומבנה מסר המשמש להעברת עסקאות ומידע בין גורמים בשרשרת ביצוע עסקה בכרטיס חיוב, למעט עסקה למשיכת מזומן ממכשירים אוטומטיים ;
- "פרוטוקול אשראית EMV"** – פרוטוקול אשראית EMV לרבות פרוטוקול ה-Pinpad.

”שב”א” –

שירותי בנק אוטומטיים בע”מ ;

”שירותי הסמכה קצה לקצה לתקן EMV” – ביצוע תהליך הסמכה למסוף תומך EMV, על פי דרישות הסכמות הבינלאומיות בשם סולקים ובהתאם למתואר במכתב שב”א לרשות ההגבלים העסקיים מיום 28.1.2016 ;

”שירותי תפעול” –

שירותים טכניים שיסופקו לעמותה לצורך סיוע בביצוע פעילות הפרוטוקול. למען הסר ספק, שירותי התפעול לא יכללו קבלת החלטות ניהוליות הנוגעות לפעילות העמותה או לפעילות הפרוטוקול. אין בכך בכדי למנוע משב”א לממש את זכויותיה כחברה בעמותה ;

”שליטה” –

היכולת לכוון, במישרין או בעקיפין, פעילותו של תאגיד ; בלי לגרוע מכלליות האמור לעיל, חזקה על אדם –

(1) שהוא בעל שליטה בתאגיד אם הוא מחזיק ביותר ממחצית מהזכות להצביע מכוח המניות או סוג שלהן באסיפה כללית של חברה או בגוף מקביל לאסיפה כללית של תאגיד אחר, או מהזכות למנות דירקטורים ובתאגיד שאינו חברה - מהזכות למנות בעלי תפקידים דומים ;

(2) שהוא בעל שליטה בתאגיד אם הוא מחזיק בזכות למנות מנהל כללי באותו תאגיד ;

(3) שהוא בעל שליטה בתאגיד אם הוא מחזיק ביותר משלושים אחוזים מזכות בתאגיד, אם אין אדם אחר מחזיק יותר ממחצית מזכות כאמור ;

(4) הנהנה בנאמנות כי הוא מחזיק שליטה בנכסיה, למעט החזקה ביחידה בקרן נאמנות שחל עליה חוק השקעות משותפות בנאמנות, תשנ”ד-1994 ;

(5) שהוא בעל שליטה בתאגיד אם הוא מחזיק ביכולת למנוע קבלת החלטה עסקית מהותית של התאגיד, זולת אם מקור אותה יכולת בהסכם המסדיר תנאי הלוואה שנתן תאגיד בנקאי במהלך עסקיו הרגילים ; לענין זה, ”החלטה עסקית מהותית” - למעט החלטה שענינה הנפקת אמצעי שליטה בתאגיד, מכירה או חיסול של רוב עסקי התאגיד, או שינוי מהותי בעסקי התאגיד.

”תפעול פרוטוקול” –

יישום של אפיון הפרוטוקול, למעט בדרך של פיתוח או כתיבת קוד תכנה ;

תחומי פעילות שב"א

1. שב"א רשאית לעסוק בתחומי הפעילות הבאים בלבד:
  - 1.1 הפעלת מתג ATM ;
  - 1.2 הפעלת מתג כרטיסי חיוב ומערכת איסוף ועיבוד עסקאות ;
  - 1.3 עיסוק בפעילות הפרוטוקול עד ליום בו תעביר את זכויותיה בפרוטוקול אשראית EMV לעמותה בהתאם להוראות סעיף 7, מתן שירותים לעמותה עד יום 30.6.2018, וכן מתן שירותי תפעול לעמותה עד יום 31.12.2018 או מועד מאוחר יותר שיאושר על ידי הממונה;
  - 1.4 עיסוק בפעילות פרוטוקול אשראית 96 ;
  - 1.5 פיתוח, תפעול והפצת תכנת אשראית PC ;
  - 1.6 שירותי הסמכה קצה לקצה לתקן EMV ;
  - 1.7 פעילות נלווית לתחומי הפעילות שלעיל ;
  - 1.8 כל תחום פעילות נוסף שיאושר לה הממונה.

פעילות פרוטוקול

2. עד ליום 30.11.2017 תעביר שב"א לממונה ולמשתמשים טיוטה מוצעת של תקנון לעמותה.
3. לאחר שתינתן לכלל המשתמשים הזדמנות שוויונית להביע את עמדתם לגבי נוסח התקנון הראשוני של העמותה ולא יאוחר מיום 31.1.2018, תגיש שב"א לאישור הממונה את נוסח התקנון הראשוני שגובש על ידי המשתמשים, ביחד עם עמדות של משתמשים שהוגשו בכתב ונדחו, בחלקן או במלואן.
התקנון יעמוד בעקרונות הבאים:
  - א. מטרת העמותה תהיה לעסוק בפעילות הפרוטוקול ובפעילות זו בלבד.
  - ב. כל משתמש המעוניין בכך, למעט משתמש זעיר, יצורף כחבר בעמותה, תוך זמן סביר וללא עלות. כללי ההצטרפות לעמותה יהיו הוגנים, סבירים ושוויוניים.
  - ג. זכויות ההצבעה בעמותה יתנו ייצוג הולם לכל סוג של משתמש או משתתף החבר בעמותה.
  - ד. תתאפשר השתתפות של גופים שאינם חברים כמשקיפים במוסדות העמותה. למען הסר ספק ניתן לקבוע בתקנון מאפיינים לזהות הגופים הרשאים לשמש כמשקיפים.
  - ה. זכות השימוש בפרוטוקול תינתן אך ורק לחברים בעמותה ולמשתמשים זעירים.
  - ו. העמותה תהיה רשאית לגבות, לצורך כיסוי כל עלויותיה ולצורך כך בלבד, תשלום מהחברים בה וממשתמשים זעירים. התשלום ייקבע ביחס ישיר להיקף הפעילות

הרלוונטיות של חבר העמותה והמשתמש הזעיר ובהתאם לסוג הפעילות שלו. גובה התשלום ודרך חישובו יוגדרו בתקנון העמותה.

ז. הפרוטוקול יהיה נגיש וזמין לעיון הציבור, למעט מאפיינים אשר פרסומם עלול לפגוע בביטחון מערכת התשלומים. הוראות התקנון יאפשרו גם מסירתם של מאפיינים אלו בכפוף לחתימה על הסכם התחייבות לסודיות מול העמותה.

ח. עד לקבלת פטור לפי סעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988 לפעילות העמותה, שינויים מהותיים בתקנון, ובכלל זה שינויים הנוגעים בעקרונות המפורטים לעיל, ייקבעו לאחר שניתנה לכלל חברי העמותה הזדמנות שיוויונית להביע את עמדתם לגביהם, ויובאו לאישור הממונה מראש, יחד עם עמדות של משתמשים שנדחו, בחלקן או במלואן.

4. בתוך 7 ימים ממועד קבלת אישור מהממונה לנוסח של תקנון ראשוני, תגיש שב"א, יחד עם משתמשים אחרים שיוודיעו עד יום 15.1.2018 כי הם מעוניינים בכך, בקשה לרשם העמותות לרישום עמותה באופן שיאפשר את רישום העמותה ובצרוף תקנון לעמותה שאושר כאמור (להלן בסעיף זה: "**בקשה לרישום**"). ככל שלא יהיה משתמש שיוודיע עד יום 15.1.2018 על כך שהוא מעוניין להצטרף לשב"א להגשת בקשה לרישום, יגישו את הבקשה לרישום שב"א ומרכז סליקה בנקאי בע"מ.

5. שב"א תשתף פעולה ככל הנדרש עם הליך רישום העמותה.

6. מיד לאחר רישום העמותה בפקס העמותות תודיע על כך שב"א לכל המשתמשים באמצעות אתר האינטרנט שלה.

7. חודש לאחר רישום העמותה תעביר שב"א את כל זכויותיה בפרוטוקול אשראית EMV לעמותה, ללא תמורה.

8. החל ממועד העברת הזכויות בפרוטוקול אשראית EMV לעמותה, שב"א תחדל מלעסוק בפעילות פרוטוקול, למעט פעילות אשראית 96.

9. על אף האמור בסעיף 8, ככל שהעמותה תהיה מעוניינת בכך, שב"א תספק לעמותה שירותים עד לא יאוחר מיום 30.6.2018, וכן שב"א תספק לעמותה שירותי תפעול עד לא יאוחר מיום 31.12.2018 או מועד מאוחר יותר שחייב אותה הממונה על מערכות תשלומים בבנק ישראל ובכפוף לאישור הממונה כאמור בסעיף 1.3 לעיל. שב"א תהיה רשאית לגבות תשלום בגין מתן השירותים הללו.

חלוקת רווחים

10. שב"א לא תחלק, במישרין או בעקיפין, דיבידנד לבעלי מניותיה ובעלי המניות לא יקבלו לידיהם דיבידנד כאמור. תנאי זה יחול עד ליום 31.12.2019 או עד למועד בו תחדל שב"א

לספק שירותים כלשהם לעמותה בהתאם לסעיף 9 לעיל, לפי המוקדם, ובלבד שהתקיימו התנאים הבאים :

- א. שב"א הגישה לרשם העמותות בקשה לרישום עמותה והעבירה את זכויותיה בפרוטוקול אשראית EMV לעמותה, בהתאם לאמור בסעיפים 4, 7 ו-8 לעיל.
- ב. לא קיים במועד חלוקת הדיבידנד בעל מניות בשב"א המחזיק יותר מ-10% מאמצעי שליטה בה. לעניין סעיף זה, לא יראו באחזקה במניות שב"א בידי חברת כרטיסי אשראי מופרדת כאחזקה של בעל המניות המחזיק בה ;
11. על אף האמור בסעיף 10, שב"א תהא רשאית לחלק דיבידנד חד פעמי מיתרת העודפים בשב"א במועד מתן החלטה זו ובעלי המניות יוכלו לקבל את חלקם בדיבידנד זה בכפוף להתקיימות התנאים הבאים :

- א. הדיבידנד יחולק עד יום 31.12.2017.
- ב. כל בעל מניות יוכל לקבל ישירות לידיו את חלקו בדיבידנד שחולק, בהתאם לזכותו להשתתפות ברווחי שב"א, אך לא יותר מ-10% מהדיבידנד הכולל שחולק על פי סעיף א' לעיל.
- ג. יתרת הדיבידנד של כל בעל מניות תופקד על ידו בנאמנות עם קבלתו (להלן בסעיף זה : **"יתרת הדיבידנד"**). בעל המניות והנאמן יחתמו על כתב מינוי וייפוי כוח בלתי חוזר בהתאם לנוסח שבנספח א'.
- ד. מכר בעל מניות אמצעי שליטה מורדמים שבידיו לגוף אחר, יהיה זכאי לקבל לידיו מהנאמן לאחר מועד המכירה סכום נוסף מיתרת הדיבידנד שהופקדה בנאמנות, בצירוף הפירות שיצטברו על יתרה זו, בהתאם לירידה בשיעור אמצעי השליטה המורדמים שבידו כתוצאה מהמכירה. ככל שבמועד המכירה, בידי בעל המניות שיעורים שונים של אמצעי שליטה שונים, שיעור אמצעי השליטה שבידו יקבע על פי הגבוה מביניהם.
- סכום זה יופחת כתלות במועד המכירה, כמפורט להלן :

- (1) אם המכירה התבצעה עד ליום 30.6.2019, לא יופחת הסכום.
- (2) אם המכירה התבצעה בין יום 1.7.2019 ליום 30.6.2020, יופחת הסכום בשיעור של שליש.
- (3) אם המכירה התבצעה בין יום 1.7.2020 ליום 31.1.2021, יופחת הסכום בשיעור של חצי.

במקרה של מכירת אמצעי שליטה מבעל מניות לחברת כרטיסי אשראי מופרדת המוחזקת בידו, יהיה "מועד המכירה" הקובע לעניין הפחתת הסכום כאמור בסעיפים קטנים (1)-(3) לעיל ולעניין זה בלבד, יום מכירת הזכויות מבעל המניות לחברת כרטיסי האשראי המופרדת.

ה. בעלי המניות יורו לנאמן להעביר לשב"א ביום 1.2.2021 את יתרת הדיבידנד של כל בעל מניות שלא הועברה אליו בהתאם לסעיפים שלעיל, לרבות סכומים שהופחתו כאמור בסעיף ד' לעיל.

דרך חישוב גובה הדיבידנד שניתן לחלק ולהעביר לבעלי המניות על פי סעיף זה, מפורטת בנספח ב'.

חיבור למערכות שב"א

12. דרישות החיבור למערכות שב"א תהיינה שוויוניות ולא יקבעו באופן שעלול להקשות על החיבור מעבר לנדרש או באופן העלול לפגוע בתחרות.

13. שב"א תפרסם באתר האינטרנט שלה את כל דרישות החיבור למערכות שב"א, למעט דרישות אשר פרסומן עלול לפגוע בביטחון מערכת התשלומים. שב"א תאפשר מסירתם של מאפיינים אלו בכפוף לחתימה על הסכם התחייבות לסודיות.

14. שב"א לא תסרב לבקשה של כל גוף, הרשאי לכך על פי דין ועומד בדרישות החיבור, להתחבר למערכות שב"א או רק לחלק מהן, ותבצע כל פעולה הנדרשת באופן סביר כדי לאפשר זאת.

15. שב"א תספק לכל גוף המבקש להתחבר למערכות שב"א, הרשאי לכך על פי דין ואשר עומד בדרישות החיבור, כל מידע הקיים ברשותה והנחוץ לו באותו שלב לצורך החיבור תוך זמן סביר ולא יאוחר מ- 14 ימים לאחר המועד בו פנה לשב"א בבקשה לקבל את המידע.

16. בכפוף לאמור בסעיף 14 לעיל, שב"א תבצע חיבור למערכות שב"א בתוך זמן סביר. מבלי לגרוע מכלליות האמור, יראו כזמן בלתי סביר חיבור האורך מעל 120 ימים מיום שהתקבלה בקשה לחיבור, אלא אם העיכוב נובע מהתנהלות של מי שמבקש להתחבר.

17. עלות החיבור למערכות שב"א תכלול רק הוצאות הנובעות באופן ישיר מביצוע ההתאמות הנדרשות במערכות שב"א לשם החיבור. למען הסר ספק, שב"א לא תגבה כל תשלום עבור עלויות עבר.

18. שב"א תאפשר בכל זמן נתון חיבור של לכל הפחות 12 מנפיקים וסולקים למתג כרטיסי חיוב ולמערכת איסוף ועיבוד עסקאות בכרטיסי חיוב. שב"א תגדיל את מספר הגופים שמערכות אלו מאפשרות את חיבורם ב-6 נוספים לכל הפחות, וזאת בתוך חצי שנה מכל מועד בו יוותרו שני מקומות פנויים או פחות.

19. שב"א תאפשר בכל זמן נתון חיבור של לכל הפחות 10 מנפיקים, סולקים או מפעילי מכשירים אוטומטים למתג ATM. שב"א תגדיל את מספר הגופים שמתג ATM מאפשר את חיבורם ב-5 נוספים לכל הפחות, וזאת בתוך חצי שנה מכל מועד בו יוותרו שני מקומות פנויים או פחות.

20. שב"א לא תתנה קבלת שירות מסוים ממנה בקבלת שירותים אחרים ממנה, אלא אם מתן שירות אחד ללא קבלת שירות אחר אינו אפשרי מבחינה טכנית ;
21. שב"א תאפשר לכל גוף לספק ללקוחותיו שירותים מצומצמים יותר מאלו הניתנים כיום, למעט שירותים שנקבעו כרכיבי חובה על ידי אגף מערכות תשלומים וסליקה בבנק ישראל. שב"א תדרוש עמידה רק בבדיקות הנדרשות לצורך פעילות באופן זה.
22. שב"א תבצע כל התאמה במערכותיה, הנדרשת לצורך עמידה בהוראות סעיפים 20-21 לעיל. עלויות ההתאמה של מערכות שב"א שיגבו על ידי שב"א יכללו רק הוצאות הנובעות באופן ישיר מביצוע ההתאמות הנדרשות במערכות שב"א. למען הסר ספק, שב"א לא תגבה כל תשלום עבור עלויות עבר.
23. הוראות סעיפים 12-22 הנוגעות לחיבור למתג כרטיסי חיוב ולמערכת איסוף ועיבוד עסקאות של שב"א, יחולו, ככל שהממונה לא הודיע אחרת, על עסקאות בכרטיסי חיוב בתקן EMV בלבד.

פעילות מול יצרנים

24. החל מיום 1.3.2018, שב"א לא תמנע או תעכב, במישרין או בעקיפין, את פעילותו של כל גוף שאושר לפעול כיצרן על ידי העמותה ועומד בבדיקות חיבור למערכות שב"א. מבלי לגרוע מכלליות האמור, שב"א לא תתנה חיבור מסוף של יצרן בתנאים שאינם נחוצים על מנת למנוע פגיעה במערכות שב"א ובמשתמשים שלהן או על מנת לעמוד בהוראות דין או הוראות רגולטוריות המוטלות על שב"א.
25. שינויים במערכות שב"א יבוצעו באופן המצמצם ככל הניתן את הפגיעה ביצרנים אחרים, לרבות בדרך של הטלת עלויות עודפות עליהם.
26. שב"א תעביר ליצרן, לבקשתו, כל מידע השייך לצדדים שלישיים והמצוי ברשותה, אשר עשוי להיות רלוונטי לפעילותו כיצרן ובלבד שניתן לכך אישור של בעל המידע.

הסמכות קצה לקצה לתקן EMV

27. שב"א לא תמנע או תעכב, במישרין או בעקיפין, במעשה או במחדל, ביצוע תהליך הסמכה קצה לקצה לצורך עמידה בתקן EMV שנעשה שלא באמצעותה.
28. תהליך הסמכת קצה לקצה לתקן EMV על ידי שב"א יעשה באופן שוויוני לכל המוסמכים.
29. שב"א תפרסם באתר האינטרנט שלה מידע בדבר שלבי הסמכת קצה לקצה לתקן EMV ואת נהלי הבדיקות, לרבות התייחסות לבדיקות חוזרות.

30. שב"א תעמיד לרשות כל גוף הנמצא בתהליך הסמכה או שהגיש בקשה להסמכה, כל מידע הנוגע לתהליך ההסמכה שלו לרבות מידע הנוגע ללוחות הזמנים הצפויים וסדר הקדימויות בביצוע שלבי ההסמכה בין סולקים שונים ובין יצרנים שונים, לרבות שב"א.

כללי

31. שב"א תפרסם באתר האינטרנט שלה תעריף לכל אחד מהשירותים שהיא מספקת.
32. התעורר ספק בדבר פרשנותם או תחולתם של תנאים אלה, יובא הדבר להכרעת הממונה.

אורי שוורץ

מ"מ הממונה על הגבלים עסקיים

ירושלים, ד' בתשרי התשע"ח
24 בספטמבר, 2017

נספח א' - כתב מינוי נאמן וייפוי כוח בלתי חוזר

הואיל והממונה על הגבלים עסקיים (להלן: "**הממונה**") נתן ביום _____ החלטה לפי סעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988 בדבר מתן פטור בתנאים מאישור הסדר כובל בין בנק הפועלים בע"מ, בנק לאומי לישראל בע"מ, בנק דיסקונט לישראל בע"מ, הבנק הבינלאומי הראשון לישראל בע"מ בנק מזרחי טפחות בע"מ, ושירותי בנק אוטומטיים בע"מ (להלן: "**החלטת הפטור**") ;

והואיל ועל פי תנאי החלטת הפטור, שב"א רשאית לחלק דיבידנד חד פעמי מיתרת העודפים שלה לבעלי מניותיה, ובנק _____ (להלן: "**הבנק**") מחויב להעביר לנאמן חלק מהדיבידנד (להלן: "**יתרת הדיבידנד**") ;

והואיל ועל פי תנאי החלטת הפטור, הבנק זכאי לקבל מתוך הכספים שהופקדו בידי הנאמן ומאת הנאמן סכומי כסף במועדים ובתנאים הקבועים בסעיף 11 לתנאי החלטת הפטור ;

אנו ממנים בזאת את _____ כנאמן על יתרת הדיבידנד של הבנק (לעיל ולהלן: "**הנאמן**"). במסגרת תפקידו אנו מתחייבים ומסמיכים את הנאמן לעשות כדלקמן :

1. אנו מייפים בזאת **באופן בלתי חוזר** את כוחו של הנאמן להחזיק בכספי יתרת הדיבידנד ולנהלם עד להעברתם אלינו על פי תנאי החלטת הפטור או עד להשבתם לשב"א ביום 1.2.2021. מבלי לפגוע באמור לעיל, הנאמן ישקיע את יתרת הדיבידנד של הבנק על פי הוראות בכתב שיקבל מהבנק.
2. אנו מייפים בזאת **באופן בלתי חוזר** את כוחו של הנאמן להעביר לדינו סכומים מתוך הכספים המוחזקים ומנוהלים על ידו, בתנאי שנהיה זכאים לקבל סכומים אלו על פי הוראות סעיף 11 לתנאי החלטת הפטור.
3. אנו מייפים בזאת **באופן בלתי חוזר** את כוחו של הנאמן להשיב לשב"א ביום 1.2.2021 את הכספים שאיננו זכאים להם על פי סעיף 11 לתנאי החלטת הפטור.
4. הנאמן מוסמך בזאת לבצע כל פעולה ולנקוט בכל צעד בשמנו ובמקומנו, כפי שימצא לנכון, לשם החזקת וניהול הכספים והעברתם לדינו או לשב"א כאמור, לרבות חתימה בשמנו על כל מסמך שנדרש.
5. על פי דרישת הנאמן, נספק לו כל מידע וכל מסמך המצוי ברשותנו והנחוץ לו לצורך ביצוע תפקידו, לרבות כל מידע בנוגע לעסקאות למכירת אמצעי שליטה בשב"א. מידע, מסמכים ומצגים אלה יישמרו על ידי הנאמן בסודיות וישמשו את הנאמן רק לצורך ביצוע תפקידו כנאמן.
6. כתב מינוי וייפוי כח זה הינו בלתי חוזר, ולא ניתן לבטלו או לשנותו, ללא קבלת אישור מראש ובכתב מהממונה.

7. כל הוראה המופיעה בסעיף 11 להחלטת הפטור, היא חלק בלתי נפרד מכתב מינוי נאמן זה.

הנאמן מתחייב כדלקמן:

1. מעת מינויו, ינהג הנאמן בכספים שהופקדו בידו, בנאמנות ובהתאם להוראות החלטת הפטור, ויפעיל את סמכויותיו בהתאם לקבוע בהחלטת הפטור.
2. הנאמן יערוך תיעוד מלא ומפורט של כל הצעדים שננקטו על-ידו לצורך מילוי תפקידו לפי החלטת הפטור וכתב מינוי זה. התיעוד ירוכז בנפרד והוא יועבר לממונה על פי דרישתו.
3. הממונה יהא רשאי להנחות את הנאמן בכל עת ובכל עניין בנוגע לביצוע ו, והנאמן יפעל על פי הנחיית הממונה.

למונחים בכתב המינוי תהא הפרשנות הנתונה להם בהחלטת הפטור. התעורר ספק בנוגע להוראות כתב המינוי או בנוגע להוראות החלטת הפטור בקשר עם תפקיד הנאמן, יובא הדבר להכרעת הממונה.

ולראייה באנו על החתום ביום _____.

_____	_____
הנאמן	הבנק

אני _____, עו"ד, מאשר בזאת, כי החתימה על כתב מינוי נאמן ומתן ייפוי כוח בלתי חוזר זה נעשתה על ידי בנק _____, באמצעות _____ ו- _____ המוסמכים לחתום בשם הבנק ולחייבו בחתימתם על פי מסמכי ההתאגדות של הבנק והחלטותיו.

נספח ב' לעניין סעיף 11 לתנאי הפטור

- א. סכום הדיבידנד שחולק בשב"א בהתאם לסעיף 11א' יסומן כ- DIV .
- מועד קבלת ההחלטה על חלוקת דיבידנד יסומן כ- t^* .
- ב. החלק מתוך הדיבידנד שחולק, אותו ניתן להעביר במועד החלוקה ישירות לבעל מניות i יחושב על פי הנוסחה הבאה: $DIV_i = Minimum(10\%, R_i) \times DIV$, כאשר R_i הוא שיעור הזכויות להשתתפות ברווחי שב"א שבידי בעל המניות במועד החלוקה.
- ג. יתרת הדיבידנד של בעל המניות, שנותרה אצל הנאמן (ככל שנותרה כזו), תסומן כ- $\overline{DIV}_i$ ותחושב על פי הנוסחה הבאה: $\overline{DIV}_i = Maximum(0, DIV \times (R_i - 10\%))$.
- ד. הסכום אותו יוכל הנאמן להעביר לבעל מניות בעקבות מכירת אמצעי שליטה מורדמים על ידו במועד t יסומן כ- DIV_i^t ויחושב על פי הנוסחה הבאה:
- $$DIV_i^t = \overline{DIV}_i \times S_t \times Y_t$$
- i. S_t הוא הירידה בשיעור אמצעי השליטה המורדמים שבידי בעל המניות כתוצאה ממכירת אמצעי שליטה, שיחושב על פי הנוסחה $S_t = \frac{x_t - \max(10\%, x_t^*)}{x_t^* - 10\%}$, כאשר x_t^* הוא שיעור אמצעי השליטה בשב"א שבידי בעל המניות במועד קבלת ההחלטה על חלוקת הדיבידנד, x_t הוא שיעור אמצעי השליטה בשב"א לפני המכירה ו- x_t^* הוא שיעור אמצעי השליטה בשב"א לאחר המכירה.
- ככל שבמועד הרלוונטי לחישוב, בידי בעל המניות שיעורים שונים של אמצעי שליטה שונים, שיעור אמצעי השליטה יקבע על פי הגבוה מביניהם.
- ii. Y_t הוא מקדם חלוקה, אשר יחושב על פי הנוסחה הבאה:

$$Y_t = \begin{cases} 1 & \text{for } t \leq 30.6.2019 \\ \frac{2}{3} & \text{for } 1.7.2019 \leq t \leq 30.6.2020 \\ \frac{1}{2} & \text{for } 1.7.2020 \leq t \leq 31.1.2021 \\ 0 & \text{for } t > 31.1.2021 \end{cases}$$